

Oponentský posudek
disertační práce Adama Černého

„Základní povinnosti a odpovědnost členů představenstva akciové společnosti“
(školitel: Doc. JUDr. Ivana Štenglová)

I. Zhodnocení formálních požadavků

Disertační práce je úpravná, citace cizích děl jsou formálně správné a přehledné, samotnému zpracování tématu autor věnoval přes 160 stran textu, což je rozsah s ohledem na povahu práce přiměřený. Po formální jazykové a slohové stránce nelze práci nic vytknout, je psána odborným jazykem, spisovně a srozumitelně, bezchybně a v mezích odborného jazyka i čtivě.

II. Zhodnocení tématu

Autorem zvolené téma povinností a odpovědností členů představenstva akciové společnosti je vhodné i aktuální vzhledem k vývoji právní úpravy i judikatury, navíc představuje určitý relativně ucelený a samostatný soubor problematiky právních vztahů. V práci takto vymezené téma poskytlo možnosti - i vzhledem k probíhajícímu vývoji úpravy i judikatury - naskýtající se právní otázky probrat v patřičné šíři a promítnout tak do práce na základě provedeného rozboru vždy i vlastní hodnocení a závěry, tuto možnost také autor plně využil. Zvolené téma autor vyčerpал, navíc i obohatil o komparativní studii právní úpravy v USA (resp. státu Delaware), Velké Británii, SRN a popis tzv. corporate governance, a v závěru i nastínil řešení k nalezení „rovnováhy mezi představenstvem a jeho členy na straně jedné, společností na straně druhé, akcionáři společnosti na straně třetí a případně také věřiteli společnosti na straně čtvrté.“

III. Zhodnocení práce s předpisy, literaturou a judikaturou

V práci autor vychází a je předmětem jeho zkoumání platná právní úprava, obsažená v obchodním zákoníku, jak i odpovídá tématickému zaměření práce, a to spolu s na ní navazující (a doplňující) judikaturou soudů. Inspiraci k návrhům ke zdokonalení stávající právní úpravy, jež se jeví v současné době jako neúplná, hledá jak v diskusi, probíhající v odborné literatuře, tak zejména v přístupech k obdobným právním problémům, jak jsou obsaženy v již zmíněných zahraničních právních úpravách a v jejich aplikaci. Své rozborů právních úprav autor proto do značné míry obohacuje a doplňuje judikaturou soudů, v argumentech vychází z publikovaných vědeckých názorů a odkazuje na odborné publikace a časopisecké články v poměrně velké šíři. Lze shrnout, že k vypracování své disertační práce autor použil reprezentativní počet různorodých pramenů tuzemských i zahraničních.

IV. Zhodnocení obsahu díla

Strukturování obsahu, co do částí díla, bylo v zásadě možné a je logické pro postup od obecného vymezení po konkrétní závěry. Odpovídá tak členění díla na úvod s pojmenováním problematických míst zkoumané části právní úpravy, s vymezením předmětu práce a cíle, k němuž směřuje označenými metodami vědeckého zkoumání (zejm. metodami deskripce, analýzy, komparace, indukce), na který navazují části díla,

věnované představenstvu jako orgánu akciové společnosti, funkci představenstva, členu představenstva. Již vzhledem ke zvolenému tématu výrazný podíl práce pak tvoří část, věnovaná právům a povinnostem člena představenstva a představenstva jako orgánu, na ni navazuje pojednání o odpovědnosti a ručení člena představenstva a práce vrcholí statí, věnovanou úvahám de lege ferenda. V závěru disertační práce pak autor shrnuje výsledky svého zkoumání zejména co do hodnocení stávající tuzemské právní úpravy vztahů, spojených s činnostmi představenstva akciové společnosti a označuje ty oblasti právních vztahů, jež nejsou upraveny buď vůbec, či nedostatečně, popř. nejednoznačně a zároveň i vymezuje ty úvahy, jimiž by se měl zákonodárce do budoucna řídit ke zdokonalení právní úpravy a k zajištění předvídatelnosti práva, jakož i předvídatelnosti rozhodnutí soudů v těchto věcech. Závěry, k nimž autor v práci dospívá, jsou odůvodněny a podle mého názoru celkově správné, byť lze samozřejmě například v návrzích paragrafovaného znění úpravy de lege ferenda diskutovat o některých formulacích (např. proč právě navržená procenta, otázka přesunu důkazního břemene, dle mne jen stěží lze akceptovat přítomnost člena představenstva „po telefonu“, atd.).

Práce je vyvážená, bez nějakých slabších stránek, já sám osobně nejvíce oceňuji důkladný rozbor naplnění pojmu péče řádného hospodáře (jež je ostatně stěžejním pro danou oblast právních vztahů) a komparativní pojednání v části 5.7 práce.

Práce je – jak plyne i z výše uvedeného – přínosná a užitečná jak z hlediska možného využití při pokračování v legislativních úpravách (bylo by vhodné, aby se autor do diskuze na stránkách odborného tisku zapojil), tak i z hlediska praktického, zohledněním shromážděné materie a argumentace k výkladu stávající právní úpravy.

V. Náměty do diskuse a k obhajobě

Ke str. 98 (aplikace § 65 odst. 2 a 3 ObchZ) je na místě – jen na doplnění - uvést, že výčet prostředků ochrany práv společnosti není úplný. Ze samotného znění předpisu neplyne, že by společnost nemohla uplatnit v případě porušení zákazu konkurence jiná než v tomto ustanovení vypočtená práva, např. aby se domáhala uložení povinnosti osobě porušující zákaz konkurence zdržet se jednání, jímž zákaz konkurence porušuje. Ustanovení § 65 odst. 2 ObchZ dává společnosti, vedle práva domáhat se splnění povinnosti vyplývající ze zákona a společenské smlouvy (povinnosti nekonkurovat) podle ustanovení § 80 písm. b/ o.s.ř. a práva na náhradu škody způsobené konkurenčním jednáním, jen další specifická oprávnění, jež by jinak, nebýt výslovného zákonného ustanovení, neměla k dispozici. Pouze na tato specifická oprávnění se pak vztahuje prekluzivní lhůta upravená v § 65 odst. 3 ObchZ (rozsudek NS ČR sp.zn. 29 Cdo 1744/2008 ze dne 31.03.2009).

Lze též k této části úpravy poukázat na to, že na porušení povinností člena statutárního orgánu, převzatých nad rozsah zákazu konkurence, upravený obchodním zákoníkem, a konstituovaných smlouvou mezi společnostmi a členem jejího statutárního orgánu, se pak nebude vztahovat úprava důsledků porušení zákazu konkurence v § 65 ObchZ (neboť nejde o porušení tohoto zákazu, ale o porušení smluvně převzatých povinností); důsledky tohoto porušení však mohou smluvní strany upravit ve smlouvě (rozsudek NS ČR sp.zn. 29 Cdo 1053/2007 ze dne 25.09.2007).

Při úvahách o povaze (a neplatnosti) úkonů, učiněných v rozporu s úpravou dle § 196a ObchZ, byť v tomto se již jeví judikatura NS ČR jako zcela jednoznačná a ustálená, přetrvávají názory o tom, že pro nedostatek výslovné právní úpravy ohledně překročení jednatelského oprávnění statutárním orgánem podpisem smlouvy, podléhající režimu § 196a ObchZ, je nutno aplikovat § 20 odst. 1 OZ (srovnej např. názor prof. Pelikánové, v ASPI pod č. LIT17327CZ). NS ČR v usnesení sp.zn. 20 Cdo 2080/2008 z 16.02.2010 k takové obraně poznamenal: *Pokud dovolatel namítá, že jako statutární orgán, který podepsal smlouvu o přistoupení k závazku ze dne 8. 3. 2004, podléhající režimu § 196a odst. 1 obch. zák., bez souhlasu valné hromady, pouze překročil své jednatelské oprávnění (§ 20 odst. 1 obč. zák.) a taková smlouva bude společnost zavazovat, je k tomu ve stručnosti potřebné uvést, že v § 196a odst. 1 a 2 obch. zák. není nikterak omezováno jednatelské oprávnění statutárního orgánu. V tomto ustanovení jsou zákonem stanoveny podmínky, které musí splňovat právní úkon týkající se v něm určeného okruhu smluv (závazků) a osob. Statutární orgán je jistě oprávněn předmětné smlouvy uzavřít, neboť je oprávněn jednat ve všech věcech, avšak takto učiněný úkon, nespĺňuje-li zákonem stanovené podmínky (např. chybějící předchozí souhlas valné hromady), není platný, neboť je v rozporu se zákonem (§ 39 obč. zák.), jak bylo shora uvedeno. K tomu srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2009, sp. zn. 23 Cdo 4012/2007.*

Opět jen pro úplnost lze také poukázat na výstižné vymezení účelu této právní úpravy, speciálně pak odstavce 3 § 196a ObchZ, ve znění rozsudku NS ČR sp.zn. 29 Cdo 1807/2007 ze dne 28.01.2009, jež zde zároveň shrnuje dosavadní judikaturu: *Uplatní se však účel ustanovení § 196a obch. zák., kterým je ochrana společnosti a tím i třetích osob, zejména věřitelů společnosti. K tomu Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 27. února 2007, sp. zn. 29 Odo 780/2006 uzavřel, že účelem ustanovení § 196a obch. zák. je především ochránit společnost před nepoctivým jednáním osob, které jsou oprávněny činit za společnost právní úkony. Navazujícím účelem pak je i zajištění ochrany třetích osob, zejména věřitelů společnosti. V případech, kdy společnost úplatně nabývá majetek v rozsahu dle ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. od osob v tomto ustanovení uvedených nebo na tyto osoby takový majetek převádí, k dosažení tohoto účelu slouží zejména požadavek, podle něhož lze zmíněné majetkové dispozice provádět pouze za cenu určenou posudkem znalce. Zákon tím sleduje, aby cena převáděného majetku nebyla závislá jen na „vůli“ smluvních stran (jež může být deformována právě postavením osoby, se kterou společnost příslušnou smlouvu uzavírá), nýbrž aby byla stanovena způsobem, jenž v dostatečné míře zaručuje, že bude odpovídat jeho reálné hodnotě (srov. např. důvody rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. srpna 2005, sp. zn. 29 Odo 996/2004, či ze dne 31. srpna 2006, sp. zn. 29 Odo 184/2005). Ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. tedy mimo jiné slouží k ochraně společnosti před zneužitím postavení jejích orgánů, společníků a dalších osob oprávněných společnost zavazovat či vykonávajících ve společnosti určitý vliv (srov. důvody rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26. října 2004, sp. zn. 29 Odo 1137/2003).*

Pouze k doplnění ještě zajímavý případ k aplikaci § 196a odst. 3 ObchZ, řešený v rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Cdo 3203/2009 z 19.05.2010: *Převádí-li totiž akciová společnost majetek, jehož hodnota přesahuje jednu desetinu jejího základního kapitálu, na manželku akcionáře, která takto nabývá takový majetek do společného jmění s akcionářem, vztahuje se ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. i na takový převod, neboť v jeho důsledku se akcionář stává spoluvlastníkem převáděného majetku (srov. pro poměry společnosti s ručením omezeným rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. května 2009, sp.*

zn. 29 Odo 1670/2006, uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 12, ročník 2009, pod číslem 182).

VI. Závěrečné doporučení

Předloženou práci hodnotím celkově jako práci velmi dobré úrovně a plně splňující požadavky, kladené na disertační práci. Prokazuje velmi dobré znalosti autora v oblasti zvoleného tématu, jeho schopnost využít vědecké metody zkoumání materie a schopnost logické právní úvahy a vyjadřování. Práci proto **doporučuji** k obhajobě.

V Praze dne 23. listopadu 2010

JUDr. Jiří Macek

